

Definition

Binárna relácia $S \subseteq CCS \times CCS$ je (silná) bisimulácia, ak $(P, Q) \in S$ implikuje

- 1) ak $P \xrightarrow{x} P'$ tak existuje Q' také, že $Q \xrightarrow{x} Q'$ a platí $(P', Q') \in S$
- 2) ak $Q \xrightarrow{x} Q'$ tak existuje P' také, že $P \xrightarrow{x} P'$ a platí $(P', Q') \in S$

Definition

Procesy P a Q sú silne bisimulárne ($P \sim Q$) ak $(P, Q) \in S$ pre nejakú silnú bisimuláciu S .

Ekvivalentná formulácia:

$$\sim = \bigcup \{ S \mid S \text{ je silná bisimulácia} \}$$

Definition

Definujme $f : CCS \times CCS \rightarrow CCS \times CCS$: ak

$R \subseteq CCS \times CCS$ tak $(P, Q) \in f(R)$ iff (if and only if) pre každé $x \in Act$ platí

- 1) ak $P \xrightarrow{x} P'$ tak existuje Q' také, že $Q \xrightarrow{x} Q'$ a platí $(P', Q') \in R$
- 2) ak $Q \xrightarrow{x} Q'$ tak existuje P' také, že $P \xrightarrow{x} P'$ a platí $(P', Q') \in R$

Theorem

1. $\sim$ je najväčší pevný bod f , t.j. $\sim = f(\sim)$,

Theorem

$P \sim Q$ iff $\mathcal{A}_1 \vdash P = Q$.

Theorem

$P \sim Q$ iff pre každé $\phi, \phi \in \mathcal{P}\mathcal{L}$, $P \models \phi \Leftrightarrow Q \models \phi$.

Dva procesy sú stopovo ekvivalentné ($\sim_{trace}$) ak majú rovnaké stopy (stopa/trace procesu je postupnosť akcií, ktorú vie vykonať).

$$Tr(P) = \{s \mid s \in Act^* \text{ také, že } P \xrightarrow{s}\}$$

$$Tr(Nil) = \{\epsilon\}$$

$$Tr(a.(b.Nil + c.Nil)) = \{\epsilon, a, ab, ac\}$$

Definition

$$P \sim_{trace} Q \text{ iff } Tr(P) = Tr(Q)$$

$$a.(b.Nil + c.Nil) \sim_{trace} a.b.Nil + a.c.Nil$$

$$a.(b.Nil + c.Nil) + a.b.Nil \sim_{trace} a.b.Nil + a.c.Nil$$

$$a.(b.Nil + c.Nil) + a.Nil \sim_{trace} a.b.Nil + a.c.Nil$$

Theorem

$\sim_{trace}$ je ekvivalencia.

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

$$\begin{aligned}P + Q &\sim_{trace} Q + P \\P + (Q + R) &\sim_{trace} (P + Q) + R \\P + P &\sim_{trace} P \\P + Nil &\sim_{trace} P \\x.(P + Q) &\sim_{trace} x.P + x.Q\end{aligned}$$

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

$$\sim \subset \sim_{trace}$$

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

Nech $P_1 \sim_{trace} P_2$. Potom

$$\begin{array}{lcl} x.P_1 & \sim_{trace} & x.P_2 \\ P_1 + Q & \sim_{trace} & P_2 + Q \\ P_1|Q & \sim_{trace} & P_2|Q \\ P_1 \setminus L & \sim_{trace} & P_2 \setminus L \\ P_1[f] & \sim_{trace} & P_2[f] \end{array}$$

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Definition

- $P \sim_0 Q$ pre každé P, Q ($\sim_0 = \text{CCS} \times \text{CCS}$)

- $P \sim_{k+1} Q$ ak $\forall s, s \in \text{Act}^*$

1) ak $P \xrightarrow{s} P'$ tak existuje Q' také, že $Q \xrightarrow{s} Q'$ a platí $P' \sim_k Q'$

2) ak $Q \xrightarrow{s} Q'$ tak existuje P' také, že $P \xrightarrow{s} P'$ a platí $P' \sim_k Q'$

Pozorovanie - $\sim_1 = \sim_{\text{trace}}$.

Definition

Proces je konečný ak neobsahuje rekurziu. Proces je sériový, ak neobsahuje operátory $|$, $\backslash$, $[f]$.

Každý konečný proces je stopovo ekvivalentný nejakému konečnému sériovému procesu.

V ďalšom sa budeme zaoberať len konečnými sériovými procesmi.

Definition

P je v stopovej forme ak $P \equiv \sum_{i=1}^n s_i.Nil$ kde každé $s_i \in Tr(P)$.

$$a.(a.Nil + b.Nil)$$

$$Nil + a.Nil + a.a.Nil + a.b.Nil$$

$\mathcal{A}_3$:

$$P + Q = Q + P \quad A1$$

$$P + (Q + R) = (Q + P) + R \quad A2$$

$$P + P = P \quad A3$$

$$P + Nil = P \quad A4$$

$$x.(P + Q) = x.P + x.Q \quad A8$$

Theorem

Pre každé P existuje P' v stopovej forme, také že $\mathcal{A}_3 \vdash P = P'$.

Dôkaz.

Vieme, že pre každé Q existuje Q' v štandardnej forme, také že $\mathcal{A}_1 \vdash Q = Q'$.

Môžeme teda predpokladať, že P je v štandardnej forme, t.j. $P \equiv \sum_{i=1}^n x_i \cdot P_i$ kde každé P_i je opäť v štandardnej forme.

Potom pre každé $P_i \equiv \sum_{j=1}^m x'_j \cdot P'_j$ máme:

$$\mathcal{A}_3 \vdash x_i \cdot \sum_{j=1}^m x'_j \cdot P'_j = \sum_{j=1}^m x_i \cdot x'_j \cdot P'_j.$$

Theorem

$P \sim_{trace} Q$ iff $\mathcal{A}_3 \vdash P = Q$.

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

$P \sim_{trace} Q$ iff pre každé $\phi, \phi \equiv \langle s \rangle tt$, $P \models \phi \Leftrightarrow Q \models \phi$.

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Slabá stopová ekvivalencia

Dva procesy sú slabo stopovo ekvivalentné ($\approx_{trace}$) ak majú rovnaké viditeľné stopy (viditeľná stopa/trace procesu je postupnosť akcií rôznych od τ , ktorú vie vykonať vzhľadom na reláciu $\Rightarrow$).

$$Tr_w(P) = \{s \mid s \in A^* \text{ také, že } P \xRightarrow{s}\}$$

$$Tr_w(\tau.Nil) = \{\epsilon\}$$

$$Tr_w(a.\tau.(b.Nil + c.Nil)) = \{\epsilon, a, ab, ac\}$$

Definition

$$P \approx_{trace} Q \text{ iff } Tr_w(P) = Tr_w(Q)$$

$$a.\tau.(b.Nil + c.Nil) \approx_{trace} a.b.\tau.Nil + \tau.a.c.Nil$$

$$a.(b.Nil + c.Nil) + a.b.Nil \approx_{trace} a.b.Nil + \tau.Nil + \tau.a.c.Nil$$

$$a.(b.Nil + c.Nil) + a.\tau.\tau.Nil \approx_{trace}$$

$$a.\tau.b.Nil + \tau.a.c.Nil + \tau.\tau.\tau.\tau.a.c.\tau.Nil$$

Theorem

$\approx_{trace}$ je ekvivalencia.

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

$$\begin{aligned}x.(P + Q) &\approx_{trace} x.P + x.Q \\(P + Q)|R &\approx_{trace} (P|R) + (Q|R) \\P &\approx_{trace} \tau.P\end{aligned}$$

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

$\approx_C \approx_{trace}$.

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Theorem

Nech $P_1 \approx_{trace} P_2$. Potom

$$\begin{array}{lcl} x.P_1 & \approx_{trace} & x.P_2 \\ P_1 + Q & \approx_{trace} & P_2 + Q \\ P_1|Q & \approx_{trace} & P_2|Q \\ P_1 \setminus L & \approx_{trace} & P_2 \setminus L \\ P_1[f] & \approx_{trace} & P_2[f] \end{array}$$

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Definition

Neúspech je dvojica (s, L) kde $s \in A^*$, $L \subseteq A$.

Neúspech (s, L) patrí procesu P ak existuje P' , taký, že

(i) $P \xrightarrow{s} P'$,

(ii) $P' \not\rightarrow$,

(ii) $\forall a, a \in L, P' \not\rightarrow$.

Nech $a.(b.c.Nil + b.d.Nil)$

Neúspechy tohoto procesu sú:

(ϵ, L) pre každé L také, že $a \notin L$

(a, L) pre každé L také, že $b \notin L$

$(a.b, L)$ pre každé L také, že $\{c, d\} \not\subseteq L$

$(a.b.c, L), (a.b.d, L)$ pre každé L

Definition

Procesy P a Q sú ekvivalentné vzhľadom na neúspech, ($P \approx_f Q$) ak majú rovnaké neúspechy.

Theorem

$\approx_f \subset \approx_{trace}$.

Úloha: dokážte predchádzajúcu vetu.

Rovnosť neplatí:

$$P \equiv a.(b.Nil + c.Nil)$$

$$Q \equiv a.b.Nil + a.c.Nil$$

$$P \approx_{trace} Q \text{ ale } P \not\approx_f Q$$

$(a, \{b\})$ je neúspech len procesu Q .

$$P \equiv a.(b.c.Nil + b.d.Nil)$$

$$Q \equiv a.b.c.Nil + a.b.d.Nil$$

$$P \approx_f Q \text{ ale } P \not\approx Q$$

$$P \equiv \mu X \tau.X$$

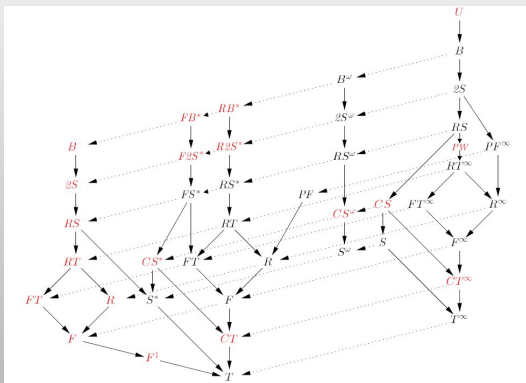
$$Q \equiv \mu X \tau.X + \tau.Nil$$

$$P \not\approx_f Q \text{ ale } P \approx Q$$

Theorem

$$x.(y.P + z.Q) \approx_f x.y.P + x.z.Q.$$

Inékvivalencie

Iné ekvivalencie

	<i>B</i>	<i>RS</i>	<i>PW</i>	<i>RT</i>	<i>FT</i>	<i>R</i>	<i>F</i>	<i>CS</i>	<i>CT</i>	<i>S</i>	<i>T</i>
$(x + y) + z = x + (y + z)$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
$x + y = y + x$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
$x + 0 = x$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
$x + x = x$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
$ax \sqsubseteq ax + ay$			+	+	+	+	+	v	v	v	v
$a(bx + by + z) = a(bx + z) + a(by + z)$			+	v	v	v	v	v	v	v	v
$I(x) = I(y) \Rightarrow ax + ay = a(x + y)$				+	v	v	v	v	v	v	v
$ax + ay \supseteq a(x + y)$					+		v	v	v	v	v
$a(bx + u) + a(by + v) \supseteq a(bx + by + u)$						+	v	v	v	v	v
$ax + a(y + z) \supseteq a(x + y)$							+	v	v	v	v
$ax \sqsubseteq ax + y$								+	+	v	v
$a(bx + u) + a(cy + v) = a(bx + cy + u + v)$									+	v	v
$x \sqsubseteq x + y$										+	+
$ax + ay = a(x + y)$											+
$I(0) = 0$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
$I(ax) = a0$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
$I(x + y) = I(x) + I(y)$	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

J.A. Bergstra a J.W. Klop

Algebra of Communicating Processes, skrátene ACP, 1985

Baeten J.A., W.P. Weijland: *Process Algebra*. Cambridge University Press, 1990.

A - množina atomických akcií

$\gamma : A \times A \rightarrow A$ čiastočná funkcia taká, že

$$\gamma(a, b) = \gamma(b, a)$$

$$\gamma(a, \gamma(b, c)) = \gamma(\gamma(a, b), c)$$

Ak je $\gamma(a, b)$ definované, tak budeme písať $\gamma(a, b) \downarrow$ t.j.

$$\gamma(a, b) = c.$$

Slovom a a b komunikujú.

Konštanta:

Nil

Unárne operácie:

$$\delta_H \text{ pre } H \subseteq A$$

Binárne operácie:

$$+, \cdot, ||, ||, |$$

$$P + Q = Q + P$$

$$P + (Q + R) = (P + Q) + R$$

$$P + P = P$$

$$(P + Q).R = P.R + Q.R$$

$$(P.Q).R = P.(R.Q)$$

$$P + Nil = P$$

$$Nil.P = Nil$$

$$a|b = \gamma(a, b) \text{ ak } \gamma(a, b) \downarrow$$

$$a|b = Nil \text{ inak}$$

$$P \parallel Q = P \downarrow Q + Q \downarrow P + P|Q$$

$$a \downarrow P = a.P$$

$$a.P \downarrow Q = a.(P \parallel Q)$$

$$(P + Q) \downarrow R = P \downarrow R + Q \downarrow R$$

$$a|b.P = (a|b).P$$

$$a.P|b.Q = (a|b).(P \parallel Q)$$

$$(P + Q)|R = P|R + Q|R$$

$$R|(P + Q) = R|P + R|Q$$

$$\delta_H(a) = a \text{ ak } a \notin H$$

$$\delta_H(a) = Nil \text{ ak } a \in H$$

$$\delta_H(P + Q) = \delta_H(P) + \delta_H(Q)$$

$$\delta_H(P.Q) = \delta_H(P).\delta_H(Q)$$

C.A.R.Hoare

Communicating Sequential Processes, skrátene CSP, 1978

Hoare C. A. R.: *Communicating sequential processes.*

Prentice-Hall International Series In Computer Science, 1985.

$P \parallel_H Q$ pre $H \subseteq A$

$$\frac{P \xrightarrow{a} P', Q \xrightarrow{a} Q', a \in H}{P \parallel_H Q \xrightarrow{a} P' \parallel_H Q'}$$

komutatívna grupa $(Act, 1, \times, ^-)$

$$\frac{P \xrightarrow{a} P', Q \xrightarrow{b} Q'}{P \times Q \xrightarrow{a \times b} P' \times Q'}$$

$$\sigma X = X + 1.\sigma X$$

$$\sigma P = P + 1.\sigma P$$

chová sa ako P alebo môže "odpočívať"

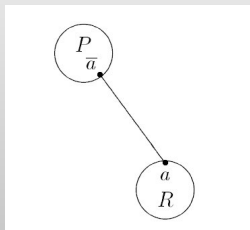
$$P|Q = P \times \sigma Q + \sigma P \times Q$$

$$\bar{a}5.P|a(x).Q \xrightarrow{\tau} P|Q(5/x)$$

$$\frac{}{a(x).P \xrightarrow{a(v)} P\{v/x\}}$$

$$\frac{}{\bar{a}v.P \xrightarrow{\bar{a}v} P}$$

$$\frac{P \xrightarrow{a(v)} P', Q \xrightarrow{\bar{a}v} Q'}{P|Q \xrightarrow{\tau} P'|Q'}$$

$$(\bar{a}5.P' | a(x).R') \setminus \{a\}$$

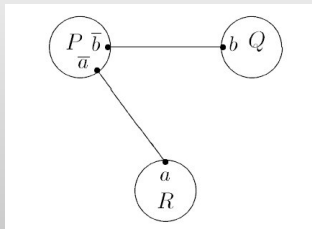
A Calculus of Mobile Processes

π - calculus

R. Milner, 1989

Posielanie mien kanálov

Posielanie iných hodnôt

$$P = \bar{b}a.\bar{b}5.P'$$

$$Q = b(y).b(z).\bar{y}z.Nil$$

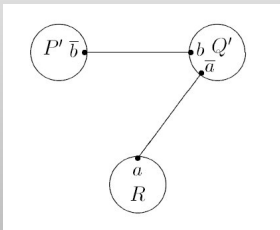
$$(\bar{b}a.\bar{b}5.P' | b(y).b(z).\bar{y}z.Nil | a(x).R') \setminus \{a, b\}$$

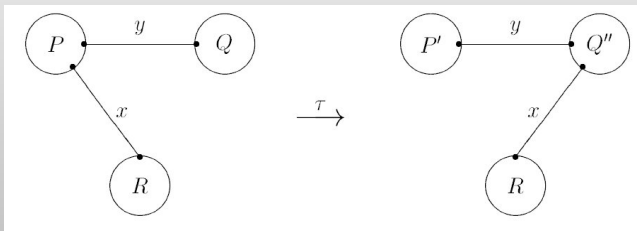
Posielanie iných hodnôt

Po dvoch komunikáciach dostaneme:

$$(P'|\bar{a}5.Nil|a(x).R') \setminus \{a, b\}$$

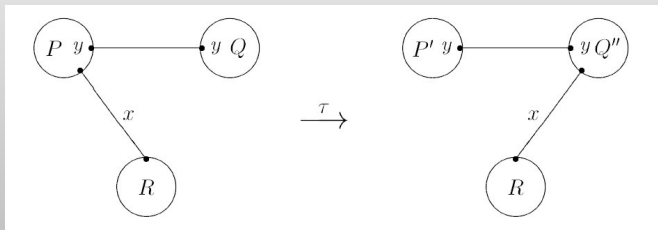

Posielanie linky

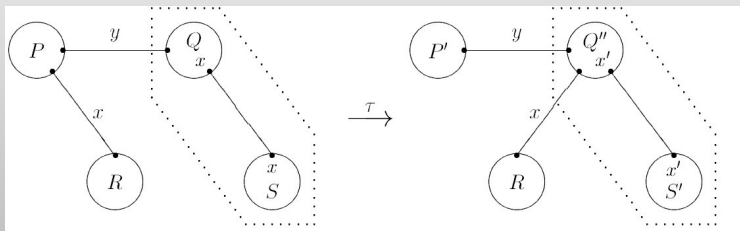

$$\bar{y}_x.P'|y(z).Q'|R \xrightarrow{\tau} P'|Q'\{x/z\}|R$$

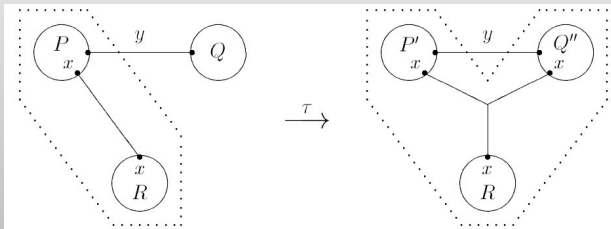
Posielanie linky

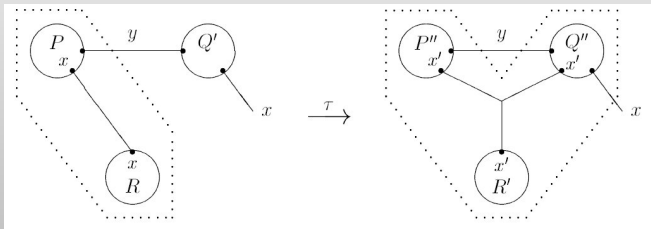
Zmena rozsahu viazania

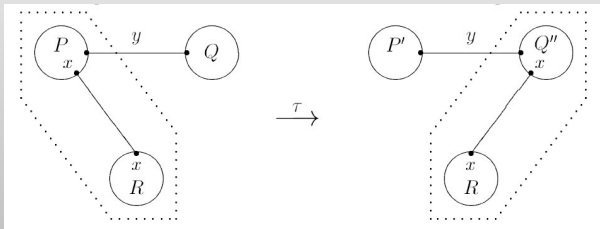
Zmena rozsahu viazania

Zmena rozsahu viazania

Zmena rozsahu viazania

Iné druhy procesových algebiér

- posielanie procesov
- čas
- trvanie akcií, čas medzi ich vykonaním, timeout a pod.
- pravdepodobnosť
- pravdepodobnosť medzi rovnakými akciami
($a.Nil \oplus_{0.2} a.b.Nil + c.Nil$)
- pravdepodobnosť medzi i rôznymi akciami akciami
($a.Nil \oplus_{0.7} c.Nil$)
- priestor, distribúcia, konzumácia zdrojov, ...